

Wim Peeters

ONVERMOEIBARE BRON VAN BOMENWIJSHEID...

Een aantal jaar geleden kwam ik op Facebook bij diverse boomverzorgersfora regelmatig de naam *Wim van de Bomen* tegen. Vaak probeerde deze persoon antwoorden te verschaffen over de meest uiteenlopende boomvraagstukken. Voor mij als beginnende Friesche boomverzorger was Wim al snel een schier onuitputtelijke bron van nieuwe informatie, altijd bereid om mij te voorzien van een wetenschappelijk artikel over bomen of om linkjes te sturen naar websites e.d. In de loop van de tijd werd de nickname *Wim van de Bomen* overboord gezet en leek Wim Peeters zo mogelijk nog actiever als kennisoverdrager... Omdat ikzelf nieuwsgierig was geworden naar het verhaal achter de persoon, en om het noordelijk deel der Lage Landen ook wat beter kennis te laten maken met Wim, heb ik getracht om een portret van onze Vlaamse vakbroeder te maken. Dankzij het, ook in Fryslân verkrijgbare, wereldwijde web ontstond er de afgelopen maanden een vraaggesprek op toetsenbordniveau waarmee de ontwikkeling van ons vakgebied alsmede de kennisgroei van Wim een stuk helderder werd.

TEKST: ANDRIES WELLES, REDACTIERAAD BOMEN
FOTO'S EN BIJSCHRIFTEN: WIM PEETERS

Hallo Wim, allereerst hartelijk dank dat je mee wilt werken aan dit artikel. Vertel eens, wanneer is jouw belangstelling voor de boomverzorging eigenlijk begonnen?

Dat weet ik niet; in 1974 heb ik voor het eerst een artikel gelezen over boomchirurgen.

Dat vond ik behoorlijk fascinerend. Maar op die leeftijd denk je er nog niet aan dat je dat misschien zelf zou kunnen doen. En voor de rest hebben bomen me altijd al gefascineerd.

In 1993 heb ik een cursus boomchirurgie gevolgd in Gent. Achteraf heb ik gehoord dat Guy Herremans daar een jaar eerder ook had gezeten. Maar eigenlijk was dat een lachertje. We hebben niet één keer geklommen of een kettingzaag ter hand genomen. Er was toen echt niks anders, ik was al wel aan het kijken om in Nederland een opleiding te volgen, om praktische redenen was dat echter niet haalbaar.

Ik heb dan de allereerste opleiding boomverzorger gevolgd in België, in Roeselare, in 1997.

Maar dat leek ook echt nergens naar, huilen met de pet op. Ik herinner me zelfs nog dat ik de andere cursisten leerde foot-locken omdat de lesgevers dat niet konden. Ik had trouwens óók de lesgevers leren foot-locken, maar dat bleek hopeloos te zijn. Dat niveau dus... We hebben het meegemaakt dat we de hele dag klommen en dat de lesgevers zelfs niet hebben gekeken waar we mee bezig waren. Ze waren nochtans ter plekke. Een ramp!

< Een taxus nabij St. Peters Church in het pittoreske Tanbridge in Engeland...
'Als er een boom is waarmee je me het huis uit krijgt, dan is het een taxus.
Als ik enigszins de kans krijg, dan wil ik onder een van die echte oude
taxussen zitten die je in Normandië, Bretagne, Engeland of Wales vindt.'

*Ha ha, het lijkt het Wilde Westen wel. Compleet met cowboys.
Maar toen je in 1993 die cursus boomchirurgie deed, was je toen
al werkzaam in het groen?*

Ja, ik was in februari 1988 beginnen werken bij een hovenier. En ik heb sindsdien niks anders meer gedaan of willen doen, hoewel dat een heel slechte ervaring was. Beestig lange werkdagen en slecht betaald. Na die hovenier was ik vastbesloten om nooit meer te gaan werken. Als zelfs de leuke zaken alleen maar ellende geven...

Maar ik ben dan na een tijdje aan de slag gegaan bij boomkwekerij Arbor. En dan weer en weer en weer. Ik ben toen in contact gekomen met een aantal pioniers die met ecologisch groenbeheer bezig waren. Die ervaring bleek een enorm voordeel te zijn bij het aanpakken van de groeiplaats van bomen.

Gelukkig maar, dat je in de bomenwereld bent gebleven. En toen volgde dus die roemruchte opleiding boomverzorger in Roeselare. Je zei al dat jij de medecursisten leerde foot-locken. Is toen het lesgeven voor jou begonnen of was dat een eenmalige gebeurtenis?
Ik werkte toen bij De Loods in Aalst, waar ik instructeur groenbeheer was geworden.

Maar ik heb nooit formeel klimles gegeven, hoewel ik toen wel een paar mensen een basisklimopleiding heb gegeven. Eigenlijk heb ik in de beginjaren mijn weg gezocht zonder dat ik eigenlijk goed en wel besepte waar ik naartoe wou. Een carrière in de bomen was toen echt niet vanzelfsprekend, om niet te zeggen: zo goed als onmogelijk. Het werd me ook van alle kanten afgeraden. Ik ben trouwens nooit echt bezig geweest met carrièreplanning of iets dergelijks, gewoon zo goed mogelijk mijn werk doen was het enige wat me bezighield. Dat ik zou gaan lesgeven was bovendien eerder het gevolg van gezondheidsproblemen dan dat het een bewuste keuze was.

Ondanks, of misschien wel dankzij, dat afraden ben je wel verder gegaan in de bomen. Was dat dan pionierswerk uit liefde voor de bomen of de drang om al die 'afraders' hun ongelijk te tonen?
Geen van beide, ik zag daar gewoon een broodwinning in. Alleen wist ik totaal niet hoe ik daaraan moest beginnen. Tot ik Jan Vaes dus leerde kennen, die me stap voor stap op weg zette en me ook leerde klimmen.

Zoiets is altijd fijn, een collega die je op weg wil helpen in een onbekende professie. Want in die tijd was er dus maar summier de mogelijkheid om een opleiding te vinden of volgen in de boomverzorging? En dan was die opleiding ook nog zeer beperkt? Waar haalden jullie de kennis vandaan: zelfstudie of puur vanuit de praktijk?

Er waren een aantal mensen die naar het IPC gegaan waren en een paar die naar Merristwood in het VK gingen.

En daarnaast hadden we de boeken van Shigo. *A new tree biology*, *Modern Arboriculture* en *Tree Pruning* heb ik in 1994 al gekocht.

In 1997 werd de eerste opleiding boomverzorging opgestart bij Syntra Roeselare. Alleen was dat 170 km ver voor een avondopleiding en 's nachts naar huis. Wegens persoonlijke redenen verhuisde ik toevallig, wat het makkelijker maakte. Maar ik had daarvoor dus al wat op mezelf geleerd en wat leren klimmen van Jan Vaes. Kregen we daar twee lesgevers die enkel een korte klimcursus hadden gevolgd; maar die zich wel lesgever voelden. De dag voor de eerste praktijkles kettingzagen moesten die zelf nog snel een zaagbroek aanschaffen.

Het was met andere woorden vooral zelfstudie. Met goede, maar ook met slechte boeken en voorbeelden.

Bij mijn ouders stonden er wat bomen (en ik woonde zelf in bos), leerkansen genoeg dus.

De toegangsweg naar mijn huis maakte een onmogelijke bocht achter een eik. Dus werd die weg voor die eik gelegd. De kruin begon af te sterven. Dood hout, snoei. En de standplaats achter de boom (waar eerder de weg liep) werd verbeterd, mulch enz. En dat was dus gewoon thuis.

De eik in kwestie staat er nu, 25 jaar later, nog steeds en hij is gezonder dan ooit tevoren. Waar de struiken op de achtergrond staan, liep vroeger de oprit naar mijn huis. >

Ik ben nooit echt bezig geweest met carrièreplanning

Als ik het goed begrijp stond die opleiding dus nog behoorlijk in de kinderschoenen.

Hoe hebben jullie dat weten te verbeteren, want alleen zelfstudie lijkt me ook lastig?

Er waren wat mensen in Engeland gaan studeren en andere waren naar het IPC gegaan. En langzaam, heel langzaam, sijpelt er dan wat door. Arthur (de Haeck, redactie) zat toen nog in de EAC, hij had het eerste echte onderzoeksbureau voor bomen en was bezig met ETW en dergelijke zaken. En dus heb ik in 2001 mijn ETW behaald. Ik was bij de eersten om ETW te halen in België, ik was ook de allereerste om die weer kwijt te raken. (Wegens ziekte, maar soit.)

Dus zo'n 20 jaar geleden ging het dan echt los met ETW in België? Was daar toen veel animo voor of keek men toch nog de spreekwoordelijke kat uit de Belgische bomen?

Het allereerste examen was in 2001. Daar waren met moeite een aantal kandidaten voor gevonden. (Waarvan Jo Van Bouwel de enige was die geslaagd was.)

In een herkansing zijn er dan nog drie geslaagd (Wim Mertens, Mark Struyf en ikzelf).

Ik was de eerste keer gezakt omdat ik met één hand had gezaagd. Wij hadden in de opleiding niet geleerd dat dat niet mocht en dat je een trapsnede moest maken.

Er is dan nog een ETW-examen geweest in 2004 en één in 2006 en pas vanaf 2009 zijn we echt van start gegaan. Alle respect voor de pioniers die de eerste examens in gang hebben getrap. Uiteindelijk zijn we daardoor in 2009 echt van start kunnen gaan.

Als buitenstaander heb je daar eigenlijk geen weet van hoeveel moeite het gekost heeft om zo'n proces in gang te krijgen. Tegenwoordig kun je overal en nergens een ETW-opleiding volgen maar dat was twee decennia geleden dus wel compleet anders. Jij kwam min of meer door omstandigheden gedwongen in dat proces terecht als docent in plaats van als student. Was dat moeilijk?

Ik weet niet of ik zomaar zwart op wit kan zeggen dat het moeilijk was om daar ineens als docent ingeworpen te worden. Ik geloof nooit dat ik nu nog zou kunnen instappen met de kennis van toen. We hebben echt een enorme evolutie doorgemaakt. Maar ik moest toen met wat ik kende instappen in de kennis zoals die er toen was en die volstond toen grotendeels. Toen wel.

Zoals gezegd had ik Shigo in 1994 al ontdekt. Die had ik dus al achter de kiezen. Dat scheelde dus al. Bovendien ben ik in 1997 als instructeur begonnen met een opleiding groenonderhoud, die ervaring heb ik ook kunnen meenemen. Ik begon dus niet zomaar uit het niks les te geven.

Ik had in die opleiding groenonderhoud al volop kunnen oefenen om kleine lesjes te geven. En omdat ik ernstig ziek was geworden had en heb ik tijd om een en ander uit te zoeken. (Of zoals de grote Nederlandse filosoof J. Cruiff destijds zo mooi stelde: 'Ieder nadeel heb zijn voordeel.') Toen ik les begon te geven over bomen was dat eerst sortimentskennis, pas nadien ook boombiologie. En toen had ik (gelukkig) een paar van de allerbeste studenten zoals Yves de Roder en Peter Vergote en nog zo'n paar die achteraf zelf grote namen zijn geworden, zoals bijvoorbeeld ex-redactielid Nico d'Hamers of Ruben Rogier en nog een heleboel anderen.

Zo nu ik daarop terugkijk, we zijn van niks begonnen en ik heb het geluk gehad dat ik samen met de sector ben kunnen doorgroeien. (Of denk ik dat alleen maar omdat ik gewoon geen idee had van de kennis die er toen al was?) In ieder geval: de sector in België stelde echt nog niks voor, we hebben echt wel een lange weg afgelegd.

Ik had daarvoor ook al contact met mensen als Jan Vaes, Jos Schenk en Arthur De Haeck die al in die periode ijverden voor een eigen opleiding in België.

Ik meen me te herinneren dat ik in 2002 voor het eerst les heb gegeven bij Syntra in Roeselare en dat ik in 2003 bij Inverde ben beginnen lesgeven in wat toen hun allereerste opleiding boomverzorging was die ze samen met Coovi in Anderlecht organiseerden. Ik geloof dat ze een zestal studenten hadden, onder wie Dieter Dierick, tegenwoordig vennoot van Nico bij Pan Boombeheer. Inverde was toen bij lange ook nog niet zo groot als nu.

Stadspark in Aalst, praktijkles met Guy Herremans in 2004. Wie goed kijkt herkent ook nog Peter Vergote en Yves de Roder tussen de cursisten.

We moeten opletten dat we niet te ver doorslaan met die zorgplicht

Grappig om te horen welke namen er les bij jou hebben gehad, daarvan geven een aantal nu zelf ook les op school of bij seminars... Merk je ook in het lesgeven hoe ons vak zich doorontwikkelt? Want in het begin was het toch wel heel erg toegespitst op mensen als Shigo en Mattheck enz.

Eigenlijk merk ik niet aan het lesgeven dat de sector doorontwikkeld is. Ik volg de lessen niet, ik geef ze. En niemand heeft mij ooit moeten vertellen wanneer ik bepaalde nieuwe dingen moet opnemen of niet.

Toen ik bijvoorbeeld de eerste keer Slater hoorde praten over de takaanzet had ik meteen door dat wat hij vertelde beter aansloot bij de realiteit dan het model van Shigo. Dan kan ik met de beste wil van de wereld tegenover mijn studenten niet langer de takaanzet volgens Shigo verderdigen in de wetenschap dat dat achterhaald is. Dan wil ik zo snel als ik kan de meest correcte informatie doorgeven. En als ik daar geen cursustekst voor krijg, dan zoek ik de nodige info wel bij mekaar in de wetenschappelijke literatuur en dan maak ik die zelf wel.

Maar er heeft mij nog nooit iemand komen zeggen dat ik moest doorschakelen naar de nieuwste inzichten. Zodra ik die heb moeten die erin.

Maar 20 jaar geleden was het vooral Shigo, Mattheck en wat Wessoly, als nuancering van Mattheck, er tussendoor.

Is het werk van Duncan Slater en bijvoorbeeld het onderzoek van Suzanne Simard de nieuwe richting waar we heen gaan qua ontwikkeling? Want Claus Mattheck houdt nog steeds vast aan zijn stellingen, en is daar commercieel nog steeds succesvol mee met seminars geven.

Waar we naartoe moeten en hopelijk naartoe gaan, is dat de onderzoekers die nieuwe zaken ontdekken, hun gegevens ook effectief publiceren in peer reviewed vakbladen. Zoals Duncan Slater en zoals Suzanne Simard. Aan de andere kant zie ik dat er nog steeds verder gebouwd wordt op de ideeën waar al uitgebreid tegen geargumenteed is. Er wordt nog steeds verder gebouwd op kennis die onvoldoende onderbouwd is.

Steun verlenend aan de grootste Perzische slaapboom (*Albizia julibrissin*) van Vlaanderen...

Een boom is ook een superorganisme dat samenleeft met heel veel andere soorten

Anderzijds zie ik dat er nog steeds heel veel wetenschappers zijn die alleen met hun eigen vakje bezig zijn en veel te weinig gaan kijken wat daarbuiten gebeurt. Dan krijg je mensen die vanuit een trucje alles willen verklaren. Ik had de indruk dat Slater daar soms ook wat last van had, maar hij heeft nu samen met Drénou en Restrepo een artikel geschreven over de manier waarop bomen vertakken en wat dat betekent. Gelukkig maar, want dat maakt het makkelijker voor ons om het hele plaatje te ontdekken. De heren werkten aanvullend, en waren niet in tegenspraak met mekaar. Ik geloof ook dat kruinarchitectuur veel belangrijker wordt. Het is een enorme verdienste van onder andere Tom Joye dat hij dat vanuit Frankrijk tot bij ons laat doorstormen. Je kan geen boom beoordelen als je zelfs niet weet hoe die groeit. Een boom is niet statisch of dynamisch, een boom is het allebei en een boom is een proces; we moeten dat proces beter leren begrijpen. Een boom is ook een superorganisme dat samenleeft met heel veel andere soorten. De boom is de kern van die samenleving, zoals een mens samenleeft met heel veel bacteriën en micro-organismen. Bomen en schimmels zijn niet altijd opponenten.

Dan heb je iemand als Lynne Boddy voor wie alle verdediging tegen aantasting in wezen passief is, wat zeker niet klopt. Een heel interessante dame die in 'Fungi and Trees' heel veel informatie bundelt. Maar ze mag beweren wat ze wil, als je alert blijft dan kom je soms zaken tegen die niet verklaard kunnen worden vanuit haar model.

Aan de andere kant is er Suzanne Simard die alles als een samenwerking ziet waarbij de schimmels een passief netwerk zijn. Dat klopt ook niet. Dat is allebei net zo goed correct als onvolledig, zowel Simard als Boddy. Het komt samen in de boom. En daar moeten we meer naartoe. We moeten ook verder kijken dan de boomverzorging op zich. Hoe Steven Vogel in 'The Life of a Leaf' de wetten van de fysica vertaalt naar de groei van bomen en planten en het schijnbaar enkel over het blad heeft, is onovertroffen. Dat boek ligt steeds binnen handbereik.

Hetzelfde met veteraanbomen. We moeten opletten dat we niet te ver doorslaan met die zorgplicht. (Of zijn we al aan dat punt?) Veteraanbomen zijn ook belangrijk. Veiligheid is ook belangrijk, maar dat is niet het enige element. Het is trouwens een illusie dat we ooit in staat zullen zijn om

bomen helemaal correct te beoordelen in functie van de veiligheid.

Daar maken we onszelf wat wijs. Als we bomen willen beoordelen door middel van een tomografie, dan kunnen we dat doen. Het grote voordeel is dat we dan weten hoe groot de holte is. En wanneer we dat nadien nog een keer doen, kunnen we de evolutie inschatten. Maar het inschatten of een boom al dan niet veilig is, zal altijd een kwestie van ervaring zijn.

Bij trekproeven bijvoorbeeld heb je drie factoren: het materiaal, de vorm van de boom en de wind. Geen enkele van de drie is een constante. Die zijn alle drie variabel, soms zelfs van het ene moment op het andere. Dat maakt het zo goed als onmogelijk om de krachten die bomen moeten ondergaan correct te berekenen. Het is dom, ronduit dom te geloven dat we ooit in staat zullen zijn om de sterkte of stabiliteit van een boom exact te bepalen. Naïef zelfs. Het enige voordeel is dat je een onderzoeksresultaat kan tonen. Dat is minder discutabel dan een buikgevoel gebaseerd op ervaring, maar dat laatste is vaak exacter.

We moeten dus langzaam maar zeker de kennis uit verschillende kennisgebieden samenbrengen. Dat is onze toekomst. Ook de kennis van schimmels wordt ontzettend belangrijk. Het afbraakproces van een schimmel kan, afhankelijk van de boomsoort, helemaal anders zijn. Wat dat betreft heeft Gerrit Jan Keizer ons de ogen geopend. Dat betekent niet dat we er al zijn, maar we zitten op de goede weg. Ook heel boeiend op dat vlak is het boek van Merlin Scheldrake, 'Verweven leven', waarin hij de rol van schimmels in het Wood Wide Web serieus in vraag stelt met ernstige argumenten die ook nog eens goed onderbouwd zijn. En wat ook belangrijk wordt, is het werk van mensen als Stefano Mancuso. Hij zegt ons niet hoe we bomen moeten beheren, snoeien, of beoordelen. Maar wat hij ons leert is veel belangrijker: dat bomen levende wezens zijn die ons respect verdienen en die we als dusdanig moeten erkennen. Niet omdat ze ons van nut zijn, maar gewoon, omdat ze boom zijn. Dat is trouwens ook het gevaar van Urban Forestry en van I-Tree, dat dat ons bevestigt in ons utilitair denken.

En ook wat ook belangrijker zal moeten worden is onze kennis van het wortelgestel. We staan wat dat betreft nog altijd nergens.

We moeten langzaam maar zeker de kennis uit verschillende kennisgebieden samenbrengen

Dat was een hele preek over de toekomstige weg die wij zouden moeten gaan in de ontwikkeling van de boomverzorging. Wat mij daarbij wel opvalt is dat het veelal buitenlandse wetenschappers zijn die de kar proberen te trekken. Is er in de Lage Landen geen budget of geen belangstelling? Want de bevlogen wijze waarmee jij ons zaken tracht bij te brengen verdient toch navolging? Wat is jouw mening daarover?

Er zijn zeker mensen die interessante zaken doen in België en Nederland, maar boomverzorging is nog vrij jong in Vlaanderen. De grote vernieuwingen komen uit het buitenland. De wereld is een stuk groter dan de Benelux. Misschien is het zelfs onze grootste verdienste dat wij heel snel oppikken wat er in het buitenland gebeurt. Wat kruinarchitectuur betreft kon je vroeger nog wel eens iets lezen over de verschillende architectuurmodellen (Oldeman, een van de pioniers in het vakgebied, was een Nederlander). Maar de praktische toepassingen beginnen nog maar mondjesmaat door te sijpelen.

Les soortenkennis voor Inverde in het Stadspark van Aalst, met voorsprong mijn favoriete leslokaal, ook een van die plekken waar ik nog iedere keer veel dingen leer over bomen. Vaak terugkeren naar telkens dezelfde bomen en goed observeren hoe ze groeien is de beste manier om te leren.

Met Ceciel Konijnendijk hebben jullie een grote naam in Urban Forestry. (Dat is trouwens een onderzoeksdomein dat zeker nog aan belang zal winnen.)

Wat ik bijna zou vergeten is het INBO, Instituut voor Natuur en Bos Onderzoek, dat zeeeeeeeer goed werk doet, onder andere naar de ecologische waarde van bomen en bossen en naar ziekten en aantastingen. En nog veel meer. Ik leid mensen op in de boomverzorging, maar eigenlijk kan ik hen enkel een beetje op weg helpen. Het is pas op de werkvloer dat ze boomverzorgers worden.

En ik heb al meermaals het gevoel gehad dat ik voorbijgestoken word door mijn oud-studenten. Ik moet soms echt op mijn tippen staan om hen te kunnen bijbenen. Maar daar ben ik best wel trots op. Zoals Shigo zei: 'To teach is to learn.' En ik heb een paar van de beste docenten gehad die me met hun vragen altijd weer uitdaagden.

Ik ben van mening dat die trots wel gerechtvaardigd is, als ik zie hoeveel kennis en kunde jij loslaat op ons. Petje af...